

РЕЦЕНЗІЇ

*Рогач Олександр Янович,
доктор юридичних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи
Ужгородського національного університету*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО СИСТЕМИ ПРАВА І ЗАКОНОДАВСТВА ЗУНР

[Рецензія на монографію Луцького М. І. Право і система законодавства Західно-Української Народної Республіки : монографія / М. І. Луцький. – Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2015. – 412 с.]

Обрана М. І. Луцьким тема монографічного дослідження не нова для вітчизняної історико-правової науки. Більше того, впродовж останнього десятиліття світ побачили чимало наукових праць, що стосуються розкриття питань правового розвитку в період української демократичної революції 1917-1921 рр. Правова система та система законодавства Західноукраїнської Народної Республіки також стала об'єктом наукового зацікавлення багатьох вітчизняних та іноземних науковців, і в цьому ракурсі, ми дозволимо собі погодитися з автором рецензованої монографії, що особливий внесок у розкриття досліджуваної проблеми зробили історики, а відтак правники. З огляду на це, актуальність обраної тематики дослідження не викликає сумніву. М. І. Луцький поклав собі за мету розкрити у чіткій структурованій і систематизованій роботі основні критерії наукового аналізу системи права, законодавства та правових підстав виникнення ЗУНР, і успішно справився з цим завданням.

Для сучасності, редагована монографія має вагому суспільну актуальність, оскільки детальне вивчення власної історико-правової спадщини є запорукою недопущення помилок в процесі національного державотворення та пошуків оптимальних шляхів здійснення міжнародно-політичної діяльності. Останнє видається актуальним з огляду на те, що ЗУНР, після проголошення незалежності, опинилася в досить складних геополітичних умовах і змушена була відстоювати власне право на національне та політичне самовизначення. Наша держава, зараз також знаходиться в складних геополітичних умовах і змушена шукати надійних політичних партнерів на міжнародній арені.

Автор монографії, підняв у своїй роботі також таку важливу проблему, як вплив християнської етики та моралі на суспільну свідомість періоду ЗУНР. Дійсно, мораль та етика були основними складовими як норм звичаєвого права так і австрійської правової системи, яка була запозичена національним урядом ЗУНР. Власне для Галичини досліджуваного періоду, християнські правові норми були зумовлені домінуванням греко-католицької церкви, а відповідно і християнської етики і моралі. М. І. Луцький досить слушно приділяє чимало уваги практичній політичній діяльності митрополита А. Шептицького, який на передодні Першої світової війни, став ініціатором українсько-

польського політичного компромісу, який нажалі не вдалося реалізувати на практиці з огляду на військові дії.

У другому розділі монографії, де автор розкриває конституційно-правові засади ЗУНР, здійснюється ґрунтовний науковий аналіз правового значення проголошення суверенності 9 листопада 1918 р. М. І. Луцький слушно, зауважує, що ані створення Української Національної Ради і її політичні устремління, ні листопадовий зрив 1 листопада 1918 р. не були доконаними фактами, оскільки не забезпечували повноцінного правового статусу новоствореної держави. Власне створення першого національного уряду та видання ряду нормативно-правових актів у яких уконституїювалася назва держави Західно-Українська Республіка та затверджувалися державні символи, були фактами декларування суверенності ЗУНР, як доконаного явища. Наступним етапом, правового оформлення ЗУНР, було прийняття 13 листопада 1918 р. «Тимчасового основного закону про державну самостійність земель бувшої Австро-Угорської монархії». Характеризуючи умови в яких приймалася Конституція ЗУНР та її основний зміст, М. І. Луцький, робить слушний висновок, що «оперативність у прийнятті Тимчасового основного закону призвела до того, що впродовж наступних місяців УНРада прийняла цілий ряд законодавчих актів конституційного характеру, які зокрема визначали статус державної мови, права громадянства, процедуру організації та роботи Сойму» [1, с. 129]. Власне аргументованість такого висловлювання не викликає заперечень, оскільки Тимчасовий основний закон ЗУНР, був достатньо лаконічним за своїм змістом, що зумовлювалося складними внутрішньо та зовнішньополітичними обставинами.

Окреме місце, автор монографічного дослідження приділяє постаті С. Дністрянського, який особливу увагу у своїй правничій практиці приділяв проблемам конституційного законодавства та виступив автором кількох конституційних актів. Проект Конституції С. Дністрянського від 1920 р. являв собою один з найкращих конституційних проектів міжвоєнного періоду.

У контексті конституційного законодавства, автор розглядає політичне значення «Проекту основ державного устрою Галицької республіки», який був представлений на розгляд Ліги Націй у 1921 р. Будучи зразком ефективного конституційного акту, конституційний проект демонстрував прагнення українців до відновлення національної держави та забезпечення її правового статусу.

Ми вже згадували, про увагу автора монографії до норм суспільної моралі та християнської етики, які впливали на суспільні відносини в ЗУНР, однак саме вони, поряд з нормами звичаєвого права, а також міжнародними правовими деліктами становили зміст правової системи Західноукраїнської Народної Республіки.

У практичному аспекті, найціннішим, на нашу думку, є четвертий розділ монографії «Система законодавства ЗУНР» у якому на основі серйозної методологічної основи та джерельної бази розкривається зміст основних галузей права ЗУНР. Автору вдалося аргументувати основні причини рецепції австрійського та угорського законодавства у правову систему ЗУНР. Власне рецепція була закономірною і не може розцінюватися як нездатність національного уряду до формування власної правової системи. Як кримінальні так і цивільні правові норми Австро-Угорщини, застосовувалися й іншими слов'янськими державами, що виникли після розпаду імперії Габсбургів.

На нашу думку, вартими уваги є зауваження автора стосовно розкриття норм трудового законодавства та нормативно-правових актів, що регулювали рівень соціального та майнового забезпечення населення ЗУНР. М. І. Луцький робить слушний

висновок, що за змістом трудового і соціального законодавства, про ЗУНР можна говорити як про державу «соціального спрямування» [1, с. 319.

М. І. Луцький по новому підійшов до аналізу змісту земельного законодавства ЗУНР. Розкриваючи правовий зміст «Земельного закону», автор монографії визначає його вагоме політичне значення та значно якісніший зміст у порівнянні з відповідними правовим нормами національних урядів Наддніпрянщини. Негативом видається те, що земельний закон так і не був реалізований на практиці, оскільки УНРада боялася неконтрольованих дій селян, які задля отримання власного земельного наділу залишать службу у війську.

Автор монографії здійснює ґрунтовне дослідження норм кримінального права, яке попри рецепцію австрійського законодавства, становило сферу зацікавлення політичного керівництва ЗУНР. М.І. Луцький робить слушний висновок, що основна увага, з огляду на політичну ситуацію робилася на встановлення адміністративної відповідальності за вчинені правопорушення, а отримані штрафи були одним із основних джерел наповнення державного бюджету.

Підсумовуючи, варто зазначити, що монографії властива наукова новизна що свідчить про глибоку обізнаність автора з джерельною базою та теоретичними і практичними аспектами формування і застосування законодавства періоду ЗУНР.

Список використаних джерел

1. Луцький М. І. Право і система законодавства Західно-Української Народної Республіки : монографія / М. І. Луцький. – Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2015. – 412 с.